

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Fırat University Journal of Social Science
Cilt: 20, Sayı: 1, Sayfa: 367-388, ELAZIĞ-2010

KÜLTÜRLERARASI ETKİLEŞİM BAĞLAMINDA TÜRKÇE VE YUNANCA'DAKİ ORTAK SÖZVARLIĞININ DEĞERLENDİRİLMESİ ¹

*The Evaluation of the Joint Vocabulary in Turkish and Greek in Point of the
Cross-Cultural Interaction*

Mustafa YAĞBASAN ²

ÖZET

Kültürel göstergeler veya imgeler toplumların birçok açıdan analiz edilebilmesine olanak tanımaktadır. Dil ise kuşkusuz, kültüre atıfta bulunan önemli bir referans kaynağıdır ve dilbilimsel analizle toplumların kültürel görüngüleri üzerinde bir yargıya varmak mümkündür. Kültürlerarası etkileşimde coğrafik, teolojik veya ekonomik gibi nedenler, diller arasındaki verinti ve alıntıları dinamikleştirebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında Türk ve Yunan toplumları gibi ulusal refleksleri güçlü olan ulusların sürekli çekişme içerisinde bulunmalarına rağmen değişik nedenle ilişki içerisinde olmaları ve dilleri içerisindeki ortak sözcüklerinin sayıca fazlalığı ile dikkat çekmektedirler. Bu çalışmada, dilbilimsel verilerden hareket edilerek iki toplumun ortak sözcüğü kültürlerarası iletişim bağlamı irdelenmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla araştırmanın kapsamı, elde edilen dilbilimsel verilerin kültürlerarası iletişim bağlamında değerlendirilmesi ile sınırlıdır. Kelimelerin etimolojisinden hareketle bir dili diğerine üstün kılmak, araştırmanın amaçları arasında yer almamaktadır. Çalışmanın temel amacı, tarihsel süreçten gelen ortak sözcüğünden hareketle iki kültür arasındaki iletişimin boyutunu ortaya koymaktır. Daha önce yapılmış olan çalışmalardan derlenen ve görüşme tekniği yöntemi ile elde edilen yeni sözcükler bu araştırmaya temel dayanak oluşturmaktadır. Alıntılarını, her dilin kendi kurallarına göre uyarlandığı gerçeği ve fonetik farklılıkları bir tarafa bırakıldığında, dilsel kültür ve göstergelerin semantiği açısından iki dil arasında önemli benzerliklerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültürlerarası İletişim, Ortak Sözcüğü, Türkçe-Yunanca

¹ Ulusal Ajans tarafından mali olarak desteklenen bir program kapsamında Atina/Yunanistan'da düzenlenen seminerine katılım sürecinde üretilen bu çalışmada yer alan bilgilerin kullanılmasında, Avrupa Komisyonu Merkez'inin sorumluluğu bulunmamaktadır. (The Centre of European Commission has no responsibility on using the data in that study carried out during the participation process of a seminar organized in Athen/Greece within the scope of a program supported financially by the National Agency)

² Yrd. Doç. Dr., Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi; myagbasan@firat.edu.tr

ABSTRACT

Cultural signs or images facilitate the societies' being able to be analysed in many directions. Yet, there is no doubt that the language is an important source of reference ascribing the culture, and it is possible to make a judgement by linguistical analysis on the cultural phenomenos of the society. At the cross-cultural interaction, such reasons as the geographical, theological or economical can make dynamic the quotations and attributions between the languages. When viewed from that aspect, the excess of the joint-vocabulary and their contacting with each other due to many reasons attract attention despite the nations like Turkish and Grek whose national reflexes are too strong always quarrel. In that study, the context of the cross-cultural communication has been tried to be emphasized by starting with the linguistical data. Therefore, the scope of the study is limited with the evaluation of the data regarding the inter-cultural communication. By starting from the ethimology of the words, making a language superior to the other is not among the objectives of the study. The main purpose of the study is to put forward the dimension of the communication between two cultures by setting off from the joint-vocabulary coming from the historical process. The studies done before and the data obtained by the interview-tecnigue constitute the base of that study. When the quotations, the truth of each language's being adapted to its own rules, and the phonetical differences have been set apart, it has been discovered that there are many significant similarities between the two languages with respect to the linguistic culture and the semantical opening of the signs.

Key Words: Cross-cultural communication, joint Vocabulary, Turkish-Greek

GİRİŞ

Dil, kuşkusuz iletişimin en temel ve en önemli araçlarından biri ve yaşamın sürdürülebilirliğinin önemli parçasıdır. Var oluşundan günümüze gelinceye değin insanda kendisini içkin ve etkin şekilde hissettiren dilsel yeti bu açıdan, yaşamın her aşamasında olduğu gibi, bundan sonraki insan varlığına ve düşünselliğine atıfta bulunan referans kaynağı olmaya devam edecektir. İnsan varlığı ile başlayan düşünsel eylem ve yetinin, yine insanın yok oluşu ile birlikte ortadan kalkabileceği söylenebilir.

Bireyin veya toplumların dilsel eylemlerine ve her şeyden önemlisi kimliğine yön veren unsur şüphesiz kültürdür. Zira "insan" kavramını açımlayan ve tanımlayan dilin, bireyin şekillenmesine, gelişmesine, varlığını sürdürmesine veya farklılaşmasına, içinde bulunduğu kültürel ortam önemli oranda etki etmektedir. Toplumların veya kültürlerin farklı dillerin etkisi karşısında protest bir refleks geliştirmelerinin temelinde ise; kimlik ve kültür orijinalliğinin korunma arzusu yatmaktadır. Kuşkusuz her kültür kendi içinde devinebilmekte, gelişebilmekte ve yenilikler üretebilmektedir. Ancak baskın kültürlerin açık, gizli, zorla ya da farklı şekillerde alt kültürlerle sürekli kendi norm ve değerlerini aktarma çabası içerisinde oldukları da gözlemlenmektedir. Bu çabaların, farklılıklardan

kaynaklanan zenginliklerin ortadan kaldırıldığı tekdüze bir dünya tasarısı olarak değerlendirilmesi gerekir. Kültür, ancak insanların düşünme, hissetme ve davranış tarzlarındaki açık farklılıklar sayesinde algılanabilen bir olgudur (Gillart v.d., 2000). Dinamik bir varlık olarak tanımlanan “dil” kullanımının diğer dillerle ilişkiye girmemesi veya etkilenmemesi bu bağlamda yadsınamaz. Diller, buldukları kültürel veya coğrafi ortamlarda etkileşime hazır oldukları oranda devinime uğrayabilmektedirler. Diller arası etkileşimdeki meşruiyette aranması gereken temel ölçütlerden biri, sürecin doğal bir seyir halinde işlenmesidir. Bu bağlamda kültürel etkileşimin en önemli referans noktası *kültürel normlar ve değerler*dir. Dilin kullanımı ve sözcük varlığı bu noktada büyük önem arz etmektedir. Bu yaklaşımın sağlıklı *kültürlerarası iletişim* sürecinin koşulu olarak ta değerlendirilmesi gerekir. Ancak her şeyden önemlisi farklı diller arasındaki sözcük benzerliklerinin veya ödünç alınan kelimelerin toplumlararası ilişkilerin analiz edilebilmesine de imkân tanıyabilmesi savıdır.

Farklı etnitizelerden oluşan toplumlarda, teolojik veya coğrafi yakınlıklardan kaynaklanan birlikteliklerde, ortak dil varlığına veya dil dünyasına rastlamak her zaman mümkündür. Teolojik birliktelik olmamakla birlikte aynı coğrafyayı uzun süre birlikte kullanan Yunan ve Türk toplumlarında da ortak kısmi bir dil varlığından söz edilmesi bu bağlamda önemli bir hipotez olarak öne sürülebilir. Dil kullanımının kuşkusuz iletişimsel bir eylem olarak değerlendirilmektedir. Ancak dilin bu etkinliğinin yanı sıra sosyal davranışlara da yansiyabilen özellikler içerebileceğinin göz ardı edilmemesi gerekir. Türk ve Yunan toplumlarında ortak dilsel göstergelerin yanı sıra davranışlara yansiyabilen sosyal ve kültürel unsurlardan da çıkarımlar elde edilebilmektedir. Bu hipotezin temel dayanağı; aynı dili konuşmanın başarılı bir iletişimin kurulabilmesi için her zaman yeterli olmayacağı savı ve farklı kültürlerin birbirleriyle dil dışı göstergelerle de iletişime girebileceğine işaret edebilmesidir.

Ulusal kültürlerini koruma çabası içerisinde bulunan ve bu bağlamda etkileşime kapalı olan kültürlere örnek gösterilebilecek olan Türk ve Yunan toplumlarının dilleri içerisindeki ortak sözcüklerin oranı aslında iki toplumun dilsel ve dil dışı enstrümanlarla iletişim içerisinde olduklarını, olabileceklerini veya kendi dinamikleri ile şekillenen bir kültürel bağlam içinde etkileşimde bulunabileceklerini göstermektedir. Ancak çalışmanın temel amacı; Türkçe ve Yunanca içerisinde bulunan ortak dil varlığını daha önce yapılmış olan çalışmaların yardımıyla da yeniden ele alarak dilbilimsel analize çalışmak ve ortak dil varlığının hangi ortak sosyal ve kültürel değerlere atıfta bulunduğu saptamaktır. Araştırma bulguları bu açıdan kültürlerarası etkileşim ve diyalogun yeniden değerlendirilmesine katkı sağlayabilecektir.

Dil - Sözcük ve Dil İlişkileri Üzerine

İnsanların toplu olarak yaşayabilmelerinin temel koşullarından biri de kuşkusuz dildir. Aksan'ın ifadesiyle (1998:64); "Eğer insanlar toplum halinde yaşamakta olmasalardı, dile gereksinim duymayabileceklerdi". Küreselleşme dalgası, dünyadaki birçok olgunun küreselleşmesini sağlarken, bildirişim aracı olan dil, kullanım tercihlerine göre sözcük içerisinde değişikliklere uğrayabilmektedir. Bu değişiklikler kuşkusuz "mantıklı düşünüş bağlamında, dilin kalıpları içinde gerçekleşmek zorundadır" (Porzig, 1985:10). "Dildeki anlamlı birimler ya da göstergeler temel özelliklerinin birçoğunu toplumsallıklarından alırlar ve işlevlerini toplum içinde yerine getirirler (Vardar, 1998:15-16). Bir dili konuşan toplumun yiyecek-içeceğiyle, mutfağıyla ilgili sözcükler o toplumun besleme düzenini gösterdiği gibi – adlar arasında yabancı olanlar aracılığıyla – bu düzeydeki yabancı etkilere de ışık tutar (Aksan 1998:66). Dil içinde bulunan kelimelerin bütünü "sözcük" ile tanımlanması mümkündür. Aksan'a göre (1998:26) sözcüğün hangi öğelerden oluştuğu; "temel sözcük" veya "çekirdek sözcükler" adı verilen unsurlarda aranmalıdır. Temel sözcükteki sözcüklerin sınırlarının belirlenmesinde ise organlar başta olmak üzere insanın doğal gereksinimlerini karşılayan yemek, içmek, uyumak, gitmek, gelmek, almak, vermek vs. gibi kavramlar önem kazanmaktadır. Ayrıca akrabalık adları, sayılar ve insanın maddi ve manevi kültürü içine giren kavramlarda bu kategoriye dâhil edilebilir. (Aksan, 1996:26). Aksan, sözcük içerisindeki öğeleri; Temel Sözcük, Yabancı Sözcükler, Deyimler, Atasözleri, İlişki sözleri, Kalıplaşmış sözler, Terimler ve Çeviri sözcükler bağlamında irdelemektedir (1996:26-42).

Günümüz insanının bilgilerinin büyük kısmı, içinde yaşadığı toplumdan çok, başka toplumlara aittir. Bilgilenilme, bir toplumun kendi yapıp etmeleri kadar başka toplumlardan öğrendikleri veya öğrenebildiklerine de bağlıdır (Karaağaç, 2004:1). Toplumlar arasındaki bu ilişkiler yumağı kuşkusuz salt bilgilenilme amacına yönelik değildir. Bu bilgilenim süreci bazen aynı coğrafyanın farklı toplumlar tarafından aynı anda doğal bir süreç içerisinde paylaşılması ile de ilintilidir. Ancak her birey veya topluluk, farklı coğrafyalarda yaşayan ve farklı bilgilendirme yollarından geçmiş başka kişi ya da topluluklardan yeni şeyler öğrenir ve öğrendiklerinin adını da kendi diline taşır. Karaağaç'a göre (2004: 1) "Topluluklar arasındaki tarih ve coğrafya farklılığına orantılı olarak bağlı olan bu almalar, binlerce yıl önce başladığı kabul edilen, henüz tamamlanmamış ve hiçbir zaman da sona ermeyecek olan bir süreci, 'dil ailelerinin oluşma süreci'ni temsil eder".

Türk devletlerinin dünyanın farklı coğrafyalarındaki uzun süreli varlığı o coğrafya

üzerindeki toplumları şüphesiz kültürel yönden etkilemiştir. Aynı etkileşim durumunun Türk toplumu içinde geçerli olduğu söylenebilir. Diğer bir anlatımla; kültürel etkileşim süreci doğal seyir içerisinde karşılıklı işleyebilmektedir. Kültürel etkileşimde “dil” olgusunun özel bir konuma sahip olduğunun kabul edilmesi gerekir. Türkçe ve komşu diller konusunda kapsamlı çalışmaların yapılması şüphesiz Türkçenin tarihçe derinliği ve coğrafya genişliğinin bir sonucudur. Tarihçilerin en güvenilir kaynakları olarak “dil verileri bize, tarihin bir savaşlar tarihinden ibaret olmadığını, savaşların birkaç saatlik, birkaç günlük işler olduğunu, asıl tarihin, savaşlar da dâhil, bir ilişkiler tarihi, bir öğrenmeler ve öğretmeler süreci olduğunu göstermektedir” (Karaağaç, 2004: 1).

Komşuluk ilişkilerinin söz varlığına etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Coğrafi ve teolojik komşuluk ve yakınlık dillerarası alışverişi de doğal kılmaktadır. Coğrafi komşuluğun bir sonucu olarak Türkçe'nin asırlarca Farsça'dan etkilendiği ve birçok sözcüğün ödünç alındığı veya birçoğunun Türkçe'nin gramer yapısına uydurularak yaşamını hala sürdürdüğünü söylemek mümkündür. Aynı şekilde teolojik sözcükler açısından da Türkçe'de oldukça fazla sayıdaki Arapça sözcük, varlığını Türkçe içerisinde hala sürdürmektedir. Bu tür ilişkilerde dilsel etkileşimler bazen karşılıklı bazen de tek taraflı olmuştur. Örneğin; teolojik birliktelik ve yakınlığın bir sonucu olarak Arapça'dan Türkçe'ye geçen sayısız (dinsel terminoloji ile ilintili) sözcük bulunurken, Kur'an dili olarak adlandırılan Arapça'da bulunan Türkçe sözcük sayısı ise 3-5 kelime ile sınırlıdır. Örneğin; **gassak** (cehennemde yananların derilerinden akan irin), **kusuk** (kokmuş, kusunc, iğrenç, soğuk) **talak** (boşanmak) = **tul** (dul, boşanmış) gibi (Açıkgöz, 2004: 47-52).

Türk-Yunan ve Türkçe-Yunanca İlişkileri Üzerine

Türk toplumun ile Yunan toplumu arasındaki ilişkiler uzun bir tarihsel geçmişe dayanmaktadır. Tarihten günümüze zaman zaman aynı coğrafyayı paylaşan iki toplumun bir birlerinden uzaklaşmaları sadece, coğrafik komşuluğun ötesindeki bir ayrışmayla sınırlı kalmıştır. Diğer bir ifade ile Türkler ve Yunanlılar ya yan yana aynı coğrafi sınırlar içerisinde ya da komşu toplumlar olarak günümüze kadar yaşamışlardır. Bu ilişkiler yumağı Türklerin Anadolu'ya yerleşmeleri ile birlikte başlamış ve Osmanlılar zamanındaki bazı ara dönemler ve Cumhuriyet sonrası 1950'lerdeki dostluklar dışında genel olarak düşmanlık temeli üzerine oturtulmuştur. Özellikle Yunanistan'ın Osmanlı İmparatorluğundan bağımsızlığını aldığı 1821 yılından itibaren ilişkiler, siyasal boyuta taşınmıştır. Her iki ülke arasındaki siyasal ve yapısal benzerlik, bağımsızlıklarını birbirleriyle yaptıkları bağımsızlık savaşı sonrasında kazanmış olmalarıdır (Gürel, 1993:

10). Ancak Türk Kurtuluş Savaşı'ndan itibaren her iki ülkenin savaş halinde olmamalarına rağmen birbirleriyle sürekli siyasal sorunlar yaşadıkları da görülmektedir (Özer, 1999: 131).

Güler'e göre 1930'da Yunan devletinin kurulması ile sonuçlanacak olan 1821'deki Yunan İsyanı bu çözülme sürecinde önemli bir durak olmuştur (1999: 7). Özellikle "Megali İdea" (Büyük İdeal) projesinin günümüze kadar düşmanlıkları körtükleyen önemli unsurlardan biri olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Günümüzde ise uyuşmazlıkların özellikle Kıbrıs, Ege Denizi ve karşılıklı azınlık sorunları ile gündeme geldiği görülmektedir. Son zamanlarda ise her iki ülkenin Kardak krizi, hava sahalarının karşılıklı ihlal edilmesi iddiaları, terör gruplarına Yunanistan'ın verdiği destek ve AB üyeliği sürecinde Yunanistan'ın Türkiye'ye karşı takındığı tutum ile devam edecek bir görüntü sergilemektedir.

Farklı toplumların aynı coğrafyayı paylaşmalarının bir sonucu olarak tarihsel süreçte sözcük alışverişlerinin sürekliliği gözlemlenebilmektedir. Hatta söz konusu bu durumun bazen "dillerinin çehresini değiştirebilecek kadar büyük olduğuna tanıklık edilebilmektedir" (Aksan, 1998: 139). Periskop, Theofanis, Menandros gibi bazı Bizans tarihçileri Oğuz Türklerinin Anadolu'ya gelmeden Karadeniz'in kuzey sahillerinde Hun, Saragur, Ugor, Onogur, Bulgar, Peçenek, Hazar., vs. gibi çeşitli Türk kavimlerinin varlığından bahsederler (Karaağaç, 2004: 28). Türkçenin Yunanca ile ilişkisi, eski devirler ve Bizans üzerinden gerçekleşmiş olan sınırlı ilişkiler bir kıyıya bırakılırsa, 11. yüzyıldan 1922'lere kadar sürmüştür (a.g.e., 29).

Diğer taraftan Yunanlıların eskiden beri münazara üstatları oldukları bilinmektedir. (Porzig, 1985: 10). Bu bağlamda değerlendirildiğinde Yunan toplumunun dile ne ölçüde önem verdiği ortaya çıkmaktadır. Dilin bu önemli konumu, yabancı kelimelerden arınmış ve etkilenmemiş bir Yunanca'nın varlığını sürdürmesi sonucunu doğurmalıdır. Aslında Yunan toplumunun kültürel değerleri sahiplenme duygusunu salt dile dayalı olgularla sınırlandırmak yanlış olacaktır. Zira göstergeler ve kelimelerin semantik bağlamında Türk toplumuna ait olduğu bilinen Döner (Kyros), Hacivat-Karagöz (Hatzivati-Karagoz), Lokum (Lokumi), Baklava (Baklavas) Çiftetelli (Tsiftetelli-Sirtaki) gibi bazı değerlerin Yunanlılarca sahiplenmesinden dolayı Türk toplumu ile sıkça karşı karşıya gelindiği bilinmektedir. Ancak patenti ister Türk ister Yunan toplumuna ait olsun bu değerlerin hala her iki toplumda da kullanılıyor olması "sahip olma duygusu" bağlamının dışında da değerlendirilebilir. Sonuç olarak bu değerler her iki toplumun ortak yönlerini açmıyan ortak kültürel değerler şeklinde yorumlanabilir. Araştırmaya kaynak teşkil eden Yunanca'daki verinti sözcükler envanterine baktığımızda "sahiplenme duygusu"

hipotezinin geçerliliğinin olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu bağlamda dillerarası ilişkilerin ve etkileşimlerin dünya toplumları için kaçınılmaz olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Dolayısıyla dillerin bakirliğini koruduğu yönündeki savların ve çabaların meşru kabul edilebilmesi mümkün görünmemektedir.

Rum, Yunan, Grek ve Helen kavramları ve Yunanca Üzerine

“Urum” olarak da bilinen “Rum” kavramı, Müslümanların Anadolu’da ve Roma ile Bizans İmparatorluklarının yayılma alanında yaşayan Ortodoks Hıristiyanlara verdikleri isimdir. Coğrafi bir kavram olarak Rum sözü, Türkiye Selçukluları devrinde Anadolu’nun orta kuzey kısımları içinde söylenmiş olmalıdır. Ancak bazen bu söz, Anadolu’nun bütünü için de söylenmiştir. Türkler ise vaktiyle Hıristiyan halk ile dolu Avrupa yakasına “Rum-eli” demeye başlamışlardır (Güler, 1999: 1-2). Yunan kelimesinin İon kelimesinden türediği bilinmektedir ve coğrafi bölge olan Hellas’da yaşayan dört zümreden birinin adıdır. Bu kelime İon asıllı destan kahramanları için de kullanılmıştır. “Yunan” kelimesinin “İon” sözcüğünden türeyerek farklı dillerde kullanılışı ve “Yunan” şekline dönüşmesi üzerine Taneri (t.y.: 9) şu tespitte bulunmaktadır: Grekçe’de “*Íaones*” olarak geçen bu kelime Tevrat’ta “*Iovanes*”, Asurcada “*Íatana*”, Farsçada “*Yaûna*”dır. Sonuç olarak Türkçe’de kullanılan Yunan kelimesi şu merhaleden geçmiştir: İon, Yaûne, Yavani ve Yunan. Günümüzde ise “Grek” deyimini daha çok kullanılmaktadır. Latince lügatlerde Grec kelimesi mecazi manada “*Fripon, escroc*” (Hilekar, dolandırıcı) olarak karşılık bulur. Fransızca Larousse’da da aynı anlam yazılıdır. Bu anlam Yunan ruhunu yaraladığı için İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra, Yunan hükümetinin başvurusu üzerine Grek kelimesinde düzeltme yapılmıştır (a.g.e, t.y.: 6). Dolayısıyla Yunanlılar kendilerine Helen (veya Hellas) sıfatını daha uygun görmüşlerdir. Çağdaş Yunancanın üç ayrı biçimi vardır. Bunlardan en önemlisi arındırılmış yazı dili olarak kabul gören ve Yunan Devletinin kuruluşundan 1976 kılına kadar resmi dil olarak kullanılan Katharevusa’dır. Ancak 1977’den itibaren konuşma dili olan Demotikos tüm devlet işlerinde kullanılmaya başlamıştır (Güler, 1999: 210-211).

Yunanistan’daki Türk Nüfusu ve Türkçe

Ethnologue Database verilerine göre Trakya ve Ege bölgesinde 128.380 kişilik bir nüfusa sahip olan Müslüman Türk azınlık tarafından Türkçe aktif olarak hala konuşulmaktadır. Güler’e göre (214-15) bu rakamlar gerçeği yansıtmamaktadır. Zira 1951 nüfus sayımına göre anadilinin Türkçe olduğunu bildirenlerin sayısı Müslüman olduğunu bildirenlerin iki katına yakındır. Bu sayımda, dinini Müslüman olarak belirtenler 112.665 iken (Toplam nüfus içerisinde % 1.4); anadilini Türkçe olarak

belirtenler 179.895'tir (Toplam nüfus içerisinde % 2.4). Yunanistan'da Grek alfabesi ile yazan, Türkçe konuşan ve Türkçeden başka dil bilmeyen Hıristiyanlaştırılmış Karamanlılar da vardır. Diğer taraftan Türkçe konuşan unsurlardan birisi de Gagavuzlardır. Yunanistan'da toplam 6 Gagavuz köyü bulunmaktadır. Türkçe konuşan gruplara dâhil edilmesi gereken bir diğer grupta Pomaklardır. Pomak'ça olarak ifade edilen bu dil içerisinde % 60 oranında Türkçe kelime bulunmaktadır (a.g.e., 216-218). Karaağaç "Türkçe Verintiler Sözlüğü" çalışmasında, Türkçeden diğer dillere geçen yaklaşık sözcük sayılarını verirken Yunanca'da 3000 Türkçe sözcükten bahsetmektedir (Milliyet, 2007).

Yunancadaki Türkçe Unsurlar

Bu alanda sözcük listelemesine giden önemli bir isim Miklosich'tir. Daha sonra Meyer ve Rouzevalle'in çalışmalarına rastlanmaktadır. Türk aydınlarından Kıbrıslı Hüseyin Şafi Alpay'ın çalışması ise Kıbrıs'taki kargaşadan ötürü tamamlanamamıştır. Kukkidis'in 1960 tarihli çalışmasında 3000 kelimenin varlığından bahsedilir. Daha sonra 1974 yılında Georgidas'ın çalışmasında 1968 kelimeye rastlanmaktadır. Pambukis'in 1988 yılındaki eseri de alana katkı sağlayan önemli bir çalışmadır. Giagkoullis'in 1994 yılındaki etimolojik sözlüğünde ise 1520 Türkçe kelimenin varlığı görülmektedir. Evangelia Ahladi'nin Ankara Üniversitesinde 1998 yılında yaptığı Yüksek lisans çalışmasında Yunanca'daki Türkçe Unsurlar ve Türkçe'deki Yunanca Unsurlar ses ve anlam değişiklikleri açısından ele alınmıştır (Karaağaç, 2004: 30).

Aksan (1996:136-139) eserinde Yeni Yunanca'da önemli oranda Türkçe kelimenin varlığından söz ederken şu örnekleri vermektedir: Bakır=bakira, Kalay=kalay, usta=ustas, güğüm=giumi, İbrik=ibrik, kazan=kazani, sefertası=sefertas. Aksan Türkçe'nin özellikle Balkan dillerindeki söz varlığını bu coğrafyadaki Türk egemenliğine dayandırmaktadır. Bu örnekleri farklı kaynaklardan çoğaltmak mümkündür: Çadır= çadiri (çadır; dağınık ev veya oda), Açık=açih-açığa (açık açık, açıkça), çıkmavi (açık mavi), Bacanak=bacanákis (Milliyet, 2007). Gedikli (2007) ise Yunanca'da 5.000 ila 7.000 Türkçe kelimenin varlığının tahmininden bahsetmektedir ve Türk kompleksinden ötürü Yunan bilim adamlarının her hangi bir çalışma yürütmediklerine vurgu yapmaktadır.

Bu çalışma için temel kaynaklardan biri olan Varelas'ın (2007:19-27) Almanca olarak hazırlamış olduğu turizm rehberinde de Türkçe ve Yunancada halen aktif olarak kullanılan ortak birçok sözcüğe rastlanmaktadır. Örneğin: gıda (gıdik-keçi), meze (meze), spet (sepet), liman (limani) vs.

Türkçedeki Yunanca Unsurlar

Bu alanda K. Miklosic, Gustav Meyer ve K. Krumbacher ile A. Papadopoulos'un eserlerinde Türkçe'deki Yunanca sözcükler genel olarak irdelenmiştir (Karaağaç, 2004). Ancak Tietze'nin çalışmasında Türkçe'de 347 sözcüğün incelendiği görülmektedir. Buna karşın Konstantinos Kukkidis'in 1960 yılındaki çalışmasına göre ise bu rakam 900 ve Tzitzilis'in (1987) eserinde ise 597 sözcük incelemeye tabi tutulmuştur (a.g.e, :29).

Rumca'dan Türkçe'ye geçen kelimelerin derlendiği önemli eserlerden biri 1954 yılında Oriens dergisinde (VIII, 204-257) Prof. Tietze'ye ait olan "Griechische Lehnwörter im anatolischen Türkisch" makalesidir. Ancak Eren (1960:297) Rumca kelimeler arasında göçmenlerden alınan bir takım veriler olduğunu, bunların Bulgarca, Sırpça ve Rusça'dan alındığını ve daha ziyade göçmenler tarafından kullanıldığını ve karşılaştırmanın Azeri ağızlarına göre yapıldığını tespit etmiştir. Eren, bu kaynağa göre Rumca'dan Türkçe'ye geçtiği iddia edilen birçok sözcüğün varlığını kabul etmemektedir (298-318). Örneğin; **ambal=ömbül**, **imbal**, **andal** (sebze ve fide dikmek için açılan ark, evlek), **anavali=anavul** (bent başı), **anadat=anadut**, **beldanat** (harmanlarda sap atmak için kullanılan aygıt, yaba), **elemye=elemle**, **elemli** (makara sarılan iplik çıkırığı), **penevrenk=benevrenk**, **menevre** (kadınların giydiği aba don), **evlek=hevlek** (tarlaya tohum atmak için açılan ark), **dikel=tikel**, **dikeleç** (çatal kazma, Eren'e göre aslında bu kelime "dik" kökünden gelmez), **göbelek=ocuk-mantar**, **gugumavuk=kokumak** (baykuş), **körepe=kürebi** (küçük balta). Buna karşın Eren (1960, 318-320), Rumca'dan Türkçe'ye geçtiği iddia edilen birçok sözcüğün Rumca olduğunu tespit etmiştir. Bunlardan bir kaçını şu şekilde özetlemek mümkündür; **mais=mısır**, **koklagoz=salyangoz**, **kumul=yığın**, **gibrin=kibrin** (sazan balığı), **palatır=pencere**, **fıçta=piçuta** (palamut balığının bir türü), **sıfın=fısın** veya **zıfın** (oluk kapamak için tahta boru), **şinik=şinik** (ekin ölçeği), **hol=fol** veya **folluk** (yumurta), **eynel** veya **eyner=eynel** veya **eynar** (tarlanın ilk işlendiği yer veya yarıcı, ortakçı), **kalevre=kalevle** (ayakkabı).

Bu bulgular sonucunda Türkçe'deki Yunanca unsurlara bakıldığında Türkçe'ye Yunanca'dan girmiş olduğu kabul edilen sözcüklerin genel anlamda güncelliğini yitirdiği ve artık Türkçe'de kullanılmadığı söylenebilir. Ancak etimolojik açıdan Yunanca'ya Türkçe'den girmiş olduğu kabul edilen sözcüklerin hala varlığını sürdürüyor olması dikkate değer önemli bir veridir.

ARAŞTIRMA

Amaç

Kültürel göstergelerden ve imgelerden hareket edilerek toplumlar arası ilişkiler hakkında bir sonuca ulaşmak mümkündür. Kültürler ve toplumlar arasındaki sözcük alış-

verişi, verinti ve ödünç sözcükler bu yaklaşıma örnek gösterilebilir. Bu araştırmanın amacı; verinti sözcüklerin hangi oranda hangi dilde daha fazla bulunduğunu, etki ettiğini veya bu anlamda sayısal verilerden hareket ederek hangi dilin daha baskın olduğunu ortaya koymak değildir ve böyle etimolojik bir tasnife gidilmemiştir. Ancak Yunanca ve Türkçe içerisinde semantik eşdeğerliliğe atıfta bulunan sözcüklerden güncelliğini koruyan veya kullanılmıyor olsa dahi anlamı bilinen sözcüklerin belirlenmesine çalışılmıştır. Diller arası sözcük alışverişinin doğal bir seyirle şekillendiğinin, dil sirkülasyonunda ekonomik, teolojik veya coğrafik komşulukların önemli bir etken olduğunun ve etkileşimin bu bağlamda insani bir süreç olduğunun kabul edilmesi gerekir. Bu açıdan Türk ve Yunan toplumları arasındaki kültürel benzerlikleri verinti sözcükler bağlamında dilbilimsel açıdan analiz edilmesi ve kültürlerarası ilişkiler ve diyalog bağlamında değerlendirmesi de bu çalışmanın temel amacıdır.

Önem

Tarihsel süreçten günümüze gelinceye değin çeşitli siyasi nedenlerle çatışma ve çekişme halinde bulunan Türk ve Yunan toplumları arasındaki dilsel bağın, benzerliklerin ve etkileşimin ortaya konulması ve bu bağlamda verilerin dilbilimsel ve kültürlerarası iletişimle ilişkilendirilerek yorumlanmaya çalışılması önem arz etmektedir. Ulaşılan sonuçlar, toplumların dil dünyalarının analiz edilmesine ve ortak unsurların ortaya konulmasına şüphesiz önemli katkılar sağlayacaktır. Ancak her şeyden önemlisi bir dilin sözcükteki alıntılarının ve verintilerinin diğer kültürel değerlere de atıfta bulabileceği savıdır. Zira küreselleşme sürecindeki dünya düzeni içerisinde kültürlerarası diyalogun sağlanması, pozitif iletişimsel ortamın yaratılmasıyla doğrudan ilintilidir. Farklılıklardan ziyade “ortak sözcük” gibi dünyayı algılamada referans olabilecek benzerliklerin ortaya konulması bu tür çalışmaların önemini attırmaktadır.

Sınırlılıklar

Daha önce aynı alanda yapılan alıntı ve verinti sözcük tasnifine dayalı olan çalışmalardan elde edilen bulgular bu araştırmaya önemli bilimsel katkılar sağlamakla birlikte etkin bir sınırlılık oluşturmamaktadır. Bu çalışmanın temel sınırlılığını Atina’da (Yunanistan) yapılan alan taraması oluşturmaktadır. Önce tespit edilmiş olan envanterden hareketle oluşturulan listeye dayalı olarak sözcük anlaşılabilirliğinin ve güncelliğinin ortaya konulması bu araştırmanın sınırlılığını belirlemektedir. Bunun yanı sıra ortak sözcüklerin Yunanca fonetiği şekli ile kullanılan morphem ve fonemlerin nasıl bir değişikliğe uğrayarak dile yerleştiği ve bu kuralların işletilmesindeki istisnaların tespit edilmesi de yine araştırmanın sınırlılıkları arasında yer almaktadır.

Hipotez

Aksan'ın (1998:65); *“Bir ulusun yaşayış biçimi, inançları, gelenekleri, dünya görüşü, çeşitli nitelikleri ve hatta tarih boyunca bu toplumda meydana gelen çeşitli olaylar üzerinde hiçbir bilgimiz olmasa, yalnızca dilbilim incelemeleriyle, bu dilin söz varlığının, söz hazinesinin derinliklerine inerek bütün bu konularda çok değerli ilgiler ve güvenilir ipuçları elde edebiliriz”* savı, bu araştırmanın temel hipotezini oluşturmaktadır. Bu kapsamda; bir dil içindeki sözcük varlığının belirlenmesi ile o toplumun diğer uluslarla olan ilişkilerinin ve kültür hareketliliğinin ortaya konulması mümkündür.

Yöntem

Bu çalışma 03.02 / 08.02.2008 tarihleri arasında Atina'da Avrupa Birliği kapsamında düzenlenen “Europäisches Projektmanagement und Interkulturelle Dialog” (Grundtvig-Proje Yönetimi ve Kültürlerarası Diyalog) semineri kapsamında bir hafta süresince Atina'nın alışveriş merkezlerinin bulunduğu Plaka, Syntagma ve Monustraki semtlerinde tesadüfi yöntemle Yunan vatandaşları arasında seçilen deneklere daha önceden çeşitli kaynaklardan derlenmiş olan Türkçe ve Yunanca ortak verinti sözcükler listesi sunulmuş ve bu sözcükleri anlayıp anlamadıkları sorulmuştur. Buradaki amaç; sözcüklerin güncelliğini hala koruyup korumadığını tespit etmektir. Ayrıca bu süreç içerisinde daha önce hazırlanmış olan listede olup güncelliğini yitiren veya listede bulunmayan ortak kelimeler tespit edilerek yeni bir envanter çıkarılmaya çalışılmıştır. Listeleme sonuçları Atina'da faaliyet gösteren Glossologia dil okulu yöneticisi Georgia Papadopoulou ekibindeki dilbilimcilerine test ettirilmiştir.

Bulguların Analizi

Yapılan çalışmalar sonucunda Türkçe ve Yunanca'da bulunan sözcük sayısının aşağıda verilen tablodan sayıca daha fazla olduğu görülmüştür. İlgili literatür incelendiğinde ortak söz varlığının farklı kaynaklarda farklı olarak verildiği görülecektir. Örneğin; Gedikli (2007) Yunanca'da 5.000 ila 7.000 Türkçe kelimenin varlığının tahmininden bahsetmektedir. Giagkoullis'in 1994 yılındaki etimolojik sözlüğünde ise 1520 Türkçe kelimenin varlığı görülmektedir. Karaağaç'ın “Türkçe Verintiler Sözlüğü” çalışmasına göre Türkçe'den diğer dillere geçen yaklaşık sözcük sayılarını verirken Yunanca'da 3000 Türkçe sözcükten bahsetmektedir (Milliyet 2007). Türkçe'ye Yunanca'dan giren kelimeleri analiz eden Tietze'nin çalışmasında ise 347 sözcüğün incelendiği görülmektedir. Buna karşın Kukkidis'in 1960 yılındaki çalışmasına göre ise bu rakam 900'dür. 1987 yılında Christos Tzitzilis tarafından yayımlanan eserde ise 597 sözcük incelemeye tabi tutulmuştur (Karaağaç 2004:29). Daha önce yapılan çalışmalarda

sonuç olarak her iki dilin birbirini etkilediği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu araştırmanın amacı hangi dilin diğer dile üstünlük sağladığının tespiti olmadığından böyle bir ayrıma gidilmemiştir; ancak Yunanca ve Türkçe içerisinde semantik eşdeğerliliğe atıfta bulunan sözcüklerden güncelliğini koruyan veya kullanılmıyor olsa dahi anlamı bilinen sözcüklerin belirlenmesine çalışılmıştır. Türkçe ve Yunanca içerisinde bulunan ve halen günümüzde aktif olarak kullanılmakta olan kelimelerin alanlara göre dağılımını ise şu şekilde tablolaştırmak mümkündür:

Listeleme sonucunda oluşan güncel ortak kelimelerin dökümü

Ortak kelime alanı	Kelime sayısı
Bitki (sebze, meyve) ve yemek söz varlığı	99
Eşya, madde veya nesne sözcükleri	72
Sokak (argo) dili sözcükleri	37
Deniz ve deniz ürünleri ile ilgili sözcükler	32
Sık kullanılmayan kültürel bazı karma sözcükler	31
Gündelik kültürel (soyut) sözcükler	24
Gündelik (somut) sözcükler	12
Bina, yapı malzemeleri ve el aletleri ile ilgili sözcükler	28
İsimlendirme (hitap)sözcükleri	18
Oyun - eğlence sözcükleri	18
Askeri (savaş-barış) kavramlar ve sözcükler	14
Teolojik kelime ve sözcükler	12
Tarımsal sözcükler	10
Coğrafi terimler	9
Mesleki sözcükler	6
Hayvan adları	6
Element kelimeleri	2
Toplam	430

Farklı kaynaklardan yapılan derlemeler sonucunda Türkçe ve Yunanca'da sayısal olarak oldukça kabarık bir ortak sözcük varlığına ulaşılmıştır. Bunların önemli bir oranının artık kullanılmadığı ve güncelliğini yitirdiği görülmüştür. Ayrıca kaynakların envanterinde bulunmayan, ancak bu listeye eklenebilecek kelimelerin de olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Her iki topluma ait olmayan ve diğer dillerden geldiği varsayılan kelimelerin ve etimolojik olarak belirsiz olan sözcüklerin listeden çıkarılması ile sayının düştüğü, ancak günümüzde aktif olarak kullanılan ve aynı semantik açılımı sağlayan sözcük sayısının 430 civarında olduğu görülmektedir.

Kültürel Değerlendirme

Türkçe ve Yunanca'daki ortak sözcüklerin belirlenmesine yönelik olarak daha önce yapılmış ve envanteri çıkarılmış olan çalışmalardan ve bu araştırma kapsamında deneklerden görüşme tekniğine dayalı olarak sözcüklerin güncelliğinin tespit

edilmesinden ve varlığı yeni belirlenenlerin eklenmesinden hareketle şu envanteri çıkarmak ve kültürel analizde bulunmak mümkün görünmektedir:

Bitki (sebze-meyve) ve yemek sözcükleri

Ayran (Ariani), Baklava (Baklavas), Bamya (Bamia), Bezelye (Bizeli), Biber (Piperi), Bostan (Bostani), Bonfile (Bon fila), Biftek (Bifteki), Börek (Boureki), Bulgur (Bligouri), But (Bouti), Cacık (Tzatziki), Çay (Tsai), Ciğer (Tziyeri), Çiklet (Tsikla), Çorba (Tsorbas), Çörek (Tsoureki), Defne (Dafni), Dolma (Dolamadaka), Enginar (Anginara), Fasulye (Fasoulia), Fındık (Fountouki), Fidan (Fidani), Fıstık (Fistiki), Fol (Pros-Foli), Galeta (Galeta), Gazoz (Gazoz), Gül (Yioulia), Güveç (Giouetsi), Havyar (Haviar), Helva (Chalva), Hurma (Hurmas), Ihlamur (Flamouri), İmambayıldı (Imam Baildi), Ispanak (Spanaki), Izgara (Skara), Kadayıf (Kadaifi), Karanfil (Karafilli), Karpuz (Karpouzi), Kaşar (Kaseri), Kavurma (Kavourmas), Kayısı (Kaisi), Kaymak (Kaimaki), Kelle (Kefalaki), Kebap (Kebap), Kestane (Kastano), Kıyma (Kimas-Kimia), Kimyon (Kymino), Kiraz (Kerasi), Köfte (Kafta - Keftedes), Kokoreç (Kokoretsi), Konserve (Konserva), Kurabiye (Kurambies), Lahana (Lahano), Limon (Lemoni), Lokum (Lukumi/Loukoumades), Manav (Manavis), Mandalina (Mandarini), Manolya (Manolia), Mantar (Manitari), Marmelat (Marmeloda), Marul (Maruli), Mastika (Mastiha), Maydanoz (Maidanos), Menekşe (Menekses), Meze (Mezes), Musakka (Mousakkas), Muşmula (Mousmoula), Narenciye (Nerantzi-Naranciya), Orman (Roumani), Paça (Patsa), Pasta (Pasta), Pastırma (Pastourmas), Patates (Patates), Patlıcan (Patlatzani), Pırasa (Praso), Pide (Pita), Pilav (Pilafi), Pilaki (Fasolia plaki), Pirzola (Brizola), Portakal (Portakali), Rakı (Raki (Ouzo), Revani (Revani), Sahan (Sagani), Salata (Salada), Salep (Salepi), Simit (Simiti), Soda (Soda), Sucuk (Soutzouki), Sümbül (Zoumbouli), Susam (Sousami), Şerbet (Serbeti), Tarhana (Trahanas), Tömbeki (Toumbeki), Türlü (Tourlou), Turşu (Toursi), Yahni (Yahni), Yasemin (Yasemi), Yoğurt (Giourti).

Aksan'ın (1998:66); “bir dili konuşan toplumun yiyecek-içeceğiyle, mutfağıyla ilgili sözcükler o toplumun besleme düzenini gösterdiği gibi, bu düzendeki yabancı etkilere de ışık tutar” ifadesinden hareket edildiğinde Türkçe ve Yunanca'daki bitki (sebze-meyve) ve yemek sözcüklerine ait aktif olarak kullanılmakta olan yukarıdaki ortak sözcükler iki toplumun bitkileri isimlendirme, beslenme ve mutfak kültürü hakkında önemli ip uçları verebilmektedir. Özellikle mutfak kültürüne ait kelimeler her iki toplumun mutfaklarında aynı yemeklerin piştiğinin ve aynı yemeklerden zevk aldıklarının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. *Kıyma* ve *patlıcan* ile *imambayıldı* veya

musakka yaparken bile aynı kelimelerin kullanılması ve yanında **cacığın** garnitür olarak bulunmasının manidar bir bulgu olarak değerlendirilmesi gerekir.

Eşya, madde veya nesne sözcükleri

Baca (Batziyas), Bakır (Bakiri), Balta (Baltas), Battaniye (Batania), Cam (Tzami), Cımbız (Tsimpida), Çanak (Tsanaki), Çanta (Tsanta), Çadır (Tsiantiri), Çardak (Tsardaki), Çatal (Tsatala), Cezve (Tzesves), Çember (Tsemperi), Çengel (Tsingeli), Divan (Divani), Dolap (Ntoulapi), Çorap (Tsurapis), Dantel (Ntantella), Defter (Tefteri), Fincan (Flitzani), Direk (Ntereki), Halı (Hali), Kalem (Kalemi), Kanepes (Kanapes), Karyola (Kariola), Kerata (Keratas), Kese (Keses), Kilim (Kilimi), Kilit (Klidi), Kilot (Kulota), Kitap Kitapı, Kolonya (Kolonias), Konak (Konaki), Kova (Kouvas), Kundak (Kontaki), Kuzine (Kouzina), Kutu (Kouti), Lastik (Lastiko), Pabuç (Papoutsis), Panjur (Pantzouri), Pantolon (Panteloni), Perde (Berdes), Soba (Soba), Somya (Somies), Sünger (Sfungari), Tapa (Tapa), Teneke (Tenekes), Tepsi (Tapsi), Tencere (Tentzeris), Torba (Torvas), Sabun (Sapuni), Makara (Makaras), Mangal (Mangali), Nargile (Nargiles), Yaka (Yakas), Yalı (Yalos), Güğüm (Gumi), Halka (Halkas), Hap (Hapi), Cep (Tsepi), Kabuk (Kabouki), Kambur (Kampouris), Kamyon (Kamioni), Kantar (Kantari), Kapak (Kapaki), Karamela (Karamela), Kasa (Kassa), Kasap (Hasapis), Katran (Katrani), Kulübe (Kalyva), Iskonto (Skonto), Istampas (Stampa).

Her iki toplumun dilsel dünyalarında bulunan ortak kelimelerin yüksek oranda oluşu da kültürel bağların ve ilişkilerin üst düzeyde olduğunu göstermektedir. Diğer bir anlatımla; bebeklerin aynı şekilde **kundak**landığı, süslemelerin aynı şekilde **dantell**endiği ve aynı **cezve**lerden kahve içildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Sokak (Argo) dili sözcükleri

Ahmak (Ahmakis), Aptal (Abdalis), Avanak (Avanakis), Batakçı (Bataxis), Bela (Belas), Bre (Vre), Budala (Boudalas), Cambaz (Tzambazis), Caka (Tsaka), Cenabet (Tzanabetis), Cereme (Tzeremes), Çakırkeyif (Tsakir-kefi), Çalım (Tsalimi), Çapkın (Tshahpinis), Çapaçul (Tsapatulis), Dalavere (Dalavere), Dalga (Dalka), Hovarda (Houvardas-Kouvardas), Iskarta (Skartos), Kabadayı (Kabadais), Kalpazan (Kalpouzanos), Kerhane (Kiarhanes), Kesat (Kesati), Keyif (Kefi), Lakırdı (Lakirdi), Manyak (Manyakos), Metazori (Me ta zori), Metelik (Metaliki), Okka (Oka), Patırdı (Patirdi), Pezevenk (Pezevengis), Rezil (Rezili), Sersem (Sersemis), Siftah (Seftes), Siktir (Sihtiri), Şapşal (Sapsalis), Zevzek (Zeuzekis).

Sokak dili, bir toplumun kültürel dünyasının aynası olarak ta değerlendirilebilir. Sokak kültüründe birbirine yakın argo ifadelerin kullanılması duygu ve düşüncenin

sokaktaki yansımasından ipuçları verebilmektedir. **Çapkınlıktan** ve **hovardalıktan keyif** alınması, bu davranışın **aptallık** veya **budalalık** olduğunun veya bu davranış sonrasında bir **rezalet** ile karşılaşabilmenin mümkün olduğunun ifade edilmesinde aynı jargonun kullanılması önemli bir veri olarak değerlendirilmelidir. Hatta teolojik farklılıklara rağmen **cenabet** ifadesinin Yunan sokak dilinde Türkçe'deki anlama denk düşen semantik içeriğinin olması manidar bir bulgudur.

Deniz ve deniz ürünleri ile ilgili sözcükler

Ahtapot (Htapodi), Barbunya (Barbunia), Çipura (Tsipura), Çiroz (Tsiros), Dümen (Timoni), Gemici (Gemitzis), Güverte (Kouverta), Istakoz (Astakos), İstavrit (Stavritis) İstavroz (Astakoz-Stavros), İstiridyeye (Stridi), Kalamar (Kalamari), Kayıkçı (Kaiksis) Karides (Garides), Kefal (Kefalos), Körfez (Korfos), Lakerda (Lakerda), Levrek (Lavraki), Lüfer (Luferi), Liman (Limani), Mavna (Mavna), Midye (Midia), Palamut (Palamuti), Sardalye (Sardela), Sazan (Sazani), Uskumru (Skumbri), Zargana (Zargana), Orfoz (Rofos), Tersane (Tarsanas), Sandal (Sandali), Buz (Bouzi), Iskorpit (Skorpios).

Türk ve Yunan toplumlarının buldukları ve yaşadıkları coğrafyaların su ile olan yakınlıkları, geliştirdikleri deniz kültürleri arasındaki benzerlikleri de ortaya koyabilmektedir. Yukarıdaki deniz ve deniz ürünlerine ait olan ortak kelimeler; Türk ve Yunan **gemici**lerinin aynı **kayıklar**la **dümene** geçtiklerini, **lüfer** veya **çipura** avladıklarını, bir ihtimal güvertede yakaladıkları bu balıkları pişirdiklerini, uzun ve zorlu bir yolculuk sonrası aynı **limanlara** yanaştıklarını göstermektedir.

Sık kullanılmayan kültürel bazı karma sözcükler

Çarık (Tsarouhi), Huni (Honi), Harem (Haremi), İbrik (Briki), Fener (Fanari), Fistan (Foustani), Fanus (Fanos), Kalpak (Kalpaki), İskarpın (Skarpini), Kasket (Kasketo), Kelepir (Kelepouri), Keçe (Ketses), Sarık (Sariki), Sarraf (Sarafis), Semer (Samari), Sultan (Soultan), Şalvar (Salvari), Takunya (Takouni), Zarif (Zarifis), Zembil (Zembili), Zeybek (Zeibekikos), Zifiri (Zoferos), Zülüf (Tsouloufi), Pazar (Pazari), Veresiye (Verese), Yelek (Yeleki), Kamçı (Kamtsiki), Kerevet (Krevati), Gaile (Gaila), Seyran (Seriani), Tamah (Tamahi).

Türk ve Yunan toplumlarının tarihsel süreç içerisinde aynı coğrafyaları paylaştıklarına veya komşu toplumlar olarak sürekli ilişkiler içerisinde olduklarına daha önce vurgu yapılmıştı. Bu ilişkilerin sonucunda ortak bir sözvarlığının ortaya çıktığını söylemek mümkün görünmektedir. Yapılan çalışma sonucuna ve deneklerden elde edilen bulgulara göre; Türkçe'de yer alan bir çok kelimenin uzun süre Yunanca'da da

kullanılmasına rağmen artık işlevselliğini yitirdiği, ancak anlamsal olarak hala bilindiği sonucuna ulaşılmıştır. Yukarıda yer alan kelimeler bu gruba örnek olarak gösterilebilir.

Gündelik kültürel (soyut) sözcükler

Aşık (Asikis), Dert (Derti), Doğru (Dogrou), Aman (Aman), Bahşiş (Baxisi), Bereket (Bereket), Gaf (Gafi), Huy (Houi), Huzur (Houzouri), Naz (Nazi), Rahat (Rahati), Sevda (Sevdas), Kusur (Kousouri), Hatır (Hatiri), Kibar (Kibaris), Mahmur (Mahmouris), Marazi (Marazi), Tembel (Tembelis), Tebrik (Tebriki), Kalabalık (Kalabaliki), Karşılama (Karsilamas), Karşı (Karsi), Zor (Zori), Paralı (Paralis).

Yukarıda yer alan kelimeler Türkçe ve Yunanca'da gündelik konuşma dilinde yer alan soyut sözcükler grubuna dâhil edilebilir. Bu grup içerisinde yer alan “**âşık**” sözcüğü sevdaların birlikteliğine ve çekilen **dert**lerin benzerliğine atıfta bulunmaktadır. **Kibarca hatır** sormanın da kültürel yakınlığa gönderme yapan unsurlar olduğu söylenebilir.

Gündelik bazı (somut) sözcükler

Para (Paras), Salya (Salia), Sokak (Sokaki), Soy (Soi), Şerit (Siriti), Takım (Takimi), Çapraz (Tsaprazi), Gargara (Gargara), Haber (Haberi), Bakkal (Bakkalis), Hamam (Hamami), Horon (Horos).

Türkçe ve Yunanca'da gündelik konuşma dilinde yer alan bazı somut sözcüklerin de hala kullanılmakta olduğu görülmektedir. **Para**, **Bakkal** veya Yunan toplumunun günlük hayatında karşılaşmadığı veya kullanma olanağı bulamayacağı **Hamam** gibi bazı kelimeler bunlara örnek gösterilebilir.

Bina, yapı malzemeleri ve el aletleri ile ilgili sözcükler

Beton (Beton), Bodrum (Boudroumi), Çimento (Tsimento), Duvar (Ntouvari), Tuğla (Touvlo), Havuz (Havuz), Kalıp (Kaloupi), Taraça (Taratsa), Kazma (Kasmas), Küpeşte (Koupasti), Kerpeten (Kerpeteni), Kiler (Kelari), Kiremit Keramidi, Macun (Mantzuni), Mengene (Mengeri), Tel (Teli), Temel (Themelio), Takoz (Takos), Tulumba (Touloumba), Yapı (Yapi), Varil (Vareli), Kaplama (Kaplama), Kaldırım (Kaldirimi), Siva (Sovas), Tavan (Tavani), Recina (Retsini), Vernik (Verniki), Boya (Bogia).

Ortak dil dünyasının önemli göstergelerinden biri de kuşkusuz bina, yapı malzemeleri ve el aletleri ile ilgili sözcüklerdir. Gündelik hayatın önemli bir parçası olan bu sözcüklerin her iki dilde aynı semantik açılıma gönderme yapması Türk ve Yunan toplumlarının yaşamın bu safhasında da ilişki içerisinde olduklarının bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

İsmlendirme (hitap) sözcükleri

Ağa (Agas), Anadolu (Anatoli), Arap (Arapis), Arnavut (Arnautis), Baba (Babas), Bey (Beis), Cüce (Tsutzes), Çarşı (Charsi), Efendi (Afendis), Fukara (Fukaras), Hanım (Hanoumi-Hanoumissa), Oğlan (Ts-oglani), Kardeş (Kardasis), Hamal (Hamalis), Misafir (Musafiris), Bacanak (Batjanakis), Bekâr (Bekaris), Çelebi (Tselebis).

İki dil içerisindeki hitap sözcüklerinin benzerlikleri yine toplumların kültürel bağlamda sıcak ilişkileri içerisinde oldukları yönünde önemli ipuçları verebilmektedir. Bu grup içerisinde yer alan **ağa, bey, efendi, hanım** gibi hitap sözcükleri bu hipotezi doğrular niteliktedir. Diğer taraftan **misafir** sözcüğü bu toplumların sıkça birbirlerini ağırladıkları, en azından **kardeşlik** duygusu açısından **fukara** olmadıklarına işaret etmektedir.

Oyun-eğlence sözcükleri

Top (Topi), Zar (Zari), Tavla (Tavli), Panayır (Panigyri), Karagöz (Karagoz), Kemeçe (Kementzes), Kukla (Kukla), Saz (Sazi), Bağlama (Baglamas), Çiftetelli (Tsiftetelli), İskambil (Skambili), İsteke (Steka), Hora-Horon (Horos), Darbuka (Ntarbuka), Davul (Ntauli), Tambur (Tambouras), Dümbelek (Toumbeleki), Zurna (Zurnas).

Toplumlarası ilişkilerinin boyutu hakkında değerlendirme yapmaya imkân sağlayabilecek diğer bir ortak sözcüklü tasnifi ise oyun-eğlence grubu için geçerlidir. Zira toplumlarası ilişkiler açısından değerlendirildiğinde; oyun-eğlence grubuna dâhil olan sözcüklerin iki dil içerisinde aynı anlamda yer bulunması, o sözcüklerin uzun bir kullanım sonrası dile yerleştiği şeklinde yorumlanabilir. Her ne kadar **sirtaki** şeklindeki isimlendirilse de, **çiftetelli** iki toplumun eğlence kültüründe önemli bir konuma sahiptir. Davul ve zurnanın Yunan dilindeki varlığı bu enstrümanlar eşliğinde horon tepildiğinin, **bağlama** ile benzer melodilerin çalındığının bir göstergesi olarak değerlendirilmelidir. Kara ve Göz kelimelerinin etimolojik olarak Türkçe olduğundan şüphe duyulmamasına rağmen, **Karagöz**'e Yunan toplumunun bu denli sahiplenmesi ise manidardır.

Askeri (savaş-barış) kavramlar ve sözcükler

Barut (Baruti), Bayrak (Bairaki), Çavuş (Tsausis), Ferman (Firmani), Falçata (Faltseta), Fişek (Fiseki), Fital (Fitili), Hançer (Hatzari), Kama (Kama), Karakol (Karakoli), Kavga (Kavgas), Tertip (Tertipi), Tüfek (Toufeki), Karavana (Karavana).

Askeri terminolojiye ait olan sözcüklerin diğer ortak sözcüklü tasniflerine oranla kısır kalması, her iki toplumun sanıldığı gibi aksine (en azından toplumsal düzeyde) şiddet içerisinde bulunmadıklarının bir belirtisi olarak yorumlanabilir. Askeri bir terminoloji

olmasına rağmen örneğin **tertip** sözcüğünün de Yunanca'da da bulunması, bu kelimenin içerdiği pozitif anlamdan dolayı olumlu olarak değerlendirilebilir.

Teolojik kelime ve sözcükler

Aforoz (Aforismos), Cami (Tzami), Derviş (Dervisis), Haram (Harami), Hoca (Hotzas), İmam (Imamis), Kilise (Ecclisia), Manastır (Monastiri), Papaz (Papas), Piskopos, (Episkopos), Vaftiz (Vaftisi), Paskalya (Pashalia).

Her iki toplumun genelinin farklı teolojik kültürden ve yaşam tarzından gelmelerine rağmen bu başlık altında da manidar bulgulara ulaşılmıştır. Örneğin; **derviş** ve **haram** sözcüklerinin aynı kültürel anlama denk gelmelerinde olduğu gibi.

Tarımsal sözcükler

Bahçe (Bahtses), Çalı (Tsiali), Çiftlik (Tsifliki) Evlek (Avlakia), Gübre (Kopria), Hendek (Handaki), Irgat (Ergatis), Harman (Harmani), Demet (Demati), Düzine (Ntouzina).

Aynı coğrafyayı yıllarca birlikte paylaşan Türk ve Yunan toplumlarının yaşadıkları topraklar üzerinde yine benzer ve ortak bir tarım kültür oluşturmaları doğal karşılanabilir ve bu tarımsal kültür görüngülerinin benzerliklere yukarıdaki sözcükler örnek olarak gösterilebilir. Ancak Yunancalarının yanı sıra örneğin; **bahçe**, **çiflik** veya **harman** gibi kelimelerin hala kullanılıyor ve güncelliğini koruyor olması kültürel açıdan önemli bir bulgu olarak değerlendirilebilir.

Coğrafi terimler

Meltem (Meltemi), Harita (Hartis), Tepe (Tepes), Dünya (Dounya), Hava (Havas), Bora (Bora), Meydan (Meidani), Alan (Alana), Okyanus (Okeanos).

Coğrafi terimler içerisindeki sözcüklere bakıldığında Türk ve Yunan toplumları için sayıca fazla olmazsa da ortak bir coğrafi sözvarlığına sahip oldukları sonucu çıkmaktadır. Bu verilerden hareketle Türklerin ve Yunanlıların tarihten günümüze birçok kez aynı **meydan**larda buluşup aynı **havayı** teneffüs ettikleri söylenebilir

Mesleki sözcükler

Çırac (Tsiraki), Çoban (Tsobanis), Kalaycı (Kalaitzis), Kalfa (Kalfas), Marangoz (Marangos), Kaparo (Kaparo).

Meslek icrasında kullanılan veya kullanılmış olan ortak sözvarlığının toplumlararası ilişkilere ışık tutabilecek önemli bir veri kaynak olarak değerlendirilmesi gerekir. Küreselleşen dünyada birçok mesleğin yok olduğu bilinmektedir. Buna bağlı olarak; ölen mesleklerle birlikte içerisinde kullanılan kültürel sözcüklerin de doğal olarak

yok olduğu düşünülebilir. Türkçe ve Yunanca içerisindeki mesleki sözcüğünün kısırlığı ise bu gerekçeye dayandırılabilir.

Hayvan adları

Hayvan (Haivani), Kaplan (Kaplani), Karga (Karga), Keçi (Katsika), Leylek (Leleki), Salyangoz (Saliangos).

Bir dil içerisindeki eşya ve varlık isimlendirmelerinin genel anlamda o dilin dilsel mantığına göre yapıldığı söylenebilir. Ancak Türkçe ve Yunanca'nın kültürel etkileşiminin bir sonucu olarak hayvan adlarında sınırlı sayıda da olsa ortak bir sözcüğünden söz etmenin mümkün olduğu görülmektedir. Bu anlamda üst başlık olarak hayvan kelimesinin bile aynı semantik açılıma denk düşmesinin önemli bir bulgu olarak değerlendirilmesi gerekir.

Element kelimeleri

Çinko (Tsingos), Kalay (Kalai)

Dünya dilleri içerisinde elementlerin veya kimyasal isimlendirmelerinin genel olarak hem yazınsal hem de fonetik açıdan benzerlikler içerdiği bilinmektedir ve diller arasındaki bu benzerliklerin element jargonunun oluşması açısından kabul gördüğü kabul edilmektedir. Ancak *çinko* ve *kalay*'ın mutfak eşyalarında kullanılan elementler olması bu kelimelerin Yunanca'da, Türkçe'deki şekli ile anlam bulması metal isimleri olmalarından ziyade mutfak kelimeleri olmalarına dayandırılabilir.

Dilbilimsel Değerlendirme

Yabancı dillerden sözcükler alınırken genellikle alıntıyı yapan dillerin kendi gramer kurallarını işlettiği bilinmektedir. Söz konusu durumun Türkçe için geçerli olduğu gibi Yunanca içinde geçerli olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Yunanca ve Türkçe'de bulunan ortak sözcüklerin Yunanca'daki versiyonlarında özellikle şu gramer koşullarının dikkat çektiği gözlemlenmektedir. Ancak söz konusu durumun sadece Türkçe ve Yunanca'daki ortak sözcükler için değil bu dile diğer dillerden girmiş olan sözcükler için de geçerli olduğunun göz ardı edilmemesi gerekir.

Sonu sessiz harfle biten kelimeler

Sonu "k, l, t, n" ile biten sözcüklerin sonuna "i" harfi gelmektedir. Yine sonu sessiz harflerle biten ("v", "p", "ç", "r", "z", "m" vs. gibi) birçok sözcük genel olarak "i" takısı almaktadır. Bu bulgular sonucunda sessiz harf ile biten sözcüklerin sonuna genel olarak "i" takısının geldiği görülmektedir. Örneğin:

*Fountouki, Fstiki, Spanaki, Boureki (Börek), Tzaziki, Tsoureki (Çörek), Kaimaki vs.

*Karafilli, Mangali, Portakali, Simiti, Giourti (Yoğurt), Ormani, Patlatzani (Patlıcan), Sahani, Pilafi, Salepi, Giouetsi (Güveç), Piperi, Kerasi (Kızraz), Lukumi gibi...

Sonu sesli harfle biten kelimeler

Sonu “i” veya “ı” harfi ile bitiyorsa “i” harfi “ı” şekline dönüşerek aynen kalmaktadır. Diğer taraftan sonu “e” veya “a” ile biten sözcükler genel olarak “s” takısı almaktadır. Bu bulgular sonucunda sesli harf ile biten sözcüklerin sonuna genel olarak “s” takısının geldiği söylenebilir. Örneğin:

*Plaki, revani, yahni, raki, kaisi (kaysı).

*Keftedes (Köfte), Tzesves (Cezve), Tsorbas (Çorba), Kurambies (Kurabiye), Mezes (Meze), Mousakkas (Musakka), Nargiles (Nargile), Pastourmas (Pastırma).

İstisnalar

Her dilde olduğu gibi yabancı dillerden Yunanca’ya giren sözcükler içinde de gramer kurallarının işletilmesinde bazen istisnalar bulunabilmektedir. Örneğin;

**Lastik (Lastiko), Perde (Berdes), Kilot (Kulota), Soba (Soba), Yalı (Yalos), Kambur (Kampouris), Karamela (Karamela, Kasa (Kassa).*

SONUÇ

Bu çalışma için yapılan bilimsel araştırma sonucunda; Türkçe ve Yunanca içerisinde kültürel benzerliklerin sadece karşılıklı alınan sözcüklerle sınırlı kalmadığı, çeşitli siyasi nedenlerden ötürü uzun yıllardır ayrı, kopuk ve farklı coğrafyalarda yaşamalarına rağmen ortak sözcüklerin her iki dil içinde yaşam bulması anlamlı bir bulgu olarak değerlendirilmelidir. O halde; her iki dildeki sözcüklerin “ödünç” değil, artık o dilin kendi öz sözcük varlığı olarak kabul edilmesi gerekir. Alıntı sözcüklerin yaşıyor olması, o sözcüklere atıfta bulunan olgunun veya davranışın da hala yaşadığı anlamına gelmektedir. Bu temel felsefeden hareket edildiğinde ortak sözcüklerle birlikte ortak kültüründe yaşamaya devam ettiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Yapılan analizler sonucunda şu dilbilimsel bulguların dikkat çektiği görülmektedir: Listeleme sonucu elde edilen kelimelerin analizinde Türkçe ve Yunanca’da bulunan ortak kelimelerin semantik açıdan da benzerlikler içerdiği ve kelimelerin monem ve morfemlerde (istisnalarla birlikte) belirli bir dilbilimsel kuralın işletildiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir anlatımla; farklı alfabelerin kullanılmasından kaynaklanan yazım farklılıkları bir taraf bırakıldığında çok az fonetik farklılıkların bulunduğu söylenebilir.

Örneğin; Türkçe’de “cacık” olarak telaffuz edilen kelimenin Yunanca’da “tzaziki” şeklinde fonetik bir değişikliğe uğradığı, ancak semantik bağlamda aynı göstergeye işaret ettiği görülmektedir. Bu araştırma sonucunda; ortak kelime sayısının sadece 430 ile sınırlı kalmayacağı, Atina dışındaki taşra bölgelerine ulaşıldığında sayının artabileceği, geçmişte kullanılmış, ancak güncelliğini yitirerek dil hazinesinden kopmuş olan birçok ortak sözcüğün varlığından söz etmenin mümkün olabileceği görülebilecektir.

Sonuç olarak; ulusların birlikte veya komşuluk ilişkileri içerisinde yaşamalarından veya tarihsel süreç içerisinde yaşamış olmalarından kaynaklanan bir ortak değerler bütününden söz etmek mümkün görünmektedir. Bunun en canlı örneği dilde var olan ortak sözvarlığıdır. Günümüzde siyasi veya teolojik nedenlerle çekişme içerisinde bulunmalarına rağmen her iki toplumun ortak sözvarlığının kültürlerarası iletişime atıfta bulunan önemli bir argüman olarak değerlendirilmesi gerekir. Zira dilsel göstergeler Türk ve Yunan uluslarının süreç içerisinde kültürlerarası iletişim bağlamında iyi ilişkiler içerisinde olduklarını göstermektedir.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz H. (2004)** “Türkçe'nin Dünya Dillerine Etkisi” – Günay Kararağaç'ın eseri içinde: “Kuran'da Türkçe Kelime Var mı?”, V. Lefke Edebiyat Buluşması, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Aksan D. (1996)** Türkçe'nin Sözcükbilimiyle İlgili Gözlemler, Saptamalar, Engin Yayınevi, Ankara.
- Aksan D. (1998)** Her Yönüyle Dil – Ana Çizgileriyle Dilbilim, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 439, Semih Ofset Matbaacılık, Ankara.
- Eren H. (1960)** “Anadolu Ağızlarında Rumca, İslav'ca ve Arapça Kelimeler”, Belleten-Türk Dili araştırmaları Yıllığı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, s.295–371, Ankara.
- Evangelia A. (1998)** Ödünçleme Süreci ve Dilbilimsel Görünümleri: Türkçe ve Yunanca'da Ödünçlemeler. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Gedikli Y. (2007)** “Türkçe'nin Yabancı Dillerdeki On Binlerce Kelimesi”, http://www.ufukotesi.com/yazdir.asp?yazi_no=20040223, 26.12.2007.
- Gillart A., Haji-Kella M., Guedes M. J. C., Raykova A., Schachinger C., Taylor M. (2000)** [Elektronik versiyon]. *Kültürlerarası öğrenme*. Strasbourg: Avrupa Konseyi.
- Güler A. (1999)** Düünden Bugüne Yunan-Rum Terörü, Ocak Yayınları, Ankara.
- Gürel, S. Ş. (1993)** Türk-Yunan İlişkileri, Ümit Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara.
- Karağaç G. (2004)** “Türkçe'nin Dünya Dillerine Etkisi”, II. Uluslararası Türk Uygarlığı Kongresi, Bişkek.
- Milliyet Gazetesi (2007)** “Türkçe'den Yabancı Dillere Geçen Kelimeler”, Serhat Oğuz'un haberi, 17.11.2007.
- Oğuz S. (2007)** “Türkçe'den Yabancı Dillere Geçen Kelimeler”, Milliyet Gazetesi, http://www.haber3.com/haber.php?haber_id=290266, 17.11.2007.
- Özer Ö. (1999)** “Haber Söylemi: Türk Yunan İlişkileri”, Gazi Üniversitesi İletişim Dergisi, 99/1, Ankara.
- Selçuk A. (2007)** “Sosyal Bir Davranış Biçimi Olarak Dil”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:17, s. 503–507, Konya.
- Taneri A. (t.y.)** Türk-Yunan Kültür Savaşı, Ocak Yayınları, Ankara.
- Porzig W. (1985)** Dil Denen Mucize. Vural Ülkü (Çeviren), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 631, Tercüme Eserler Dizisi: 50, Ulucan Matbaası, Ankara.
- Vardar B. (1998)** Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri, Multilingual, İstanbul.
- Varelas N. (2007)** Athen. 3. aktualisierte Auflage, DuMont Verlag, Ostfildern.